

## Johannes V. Jensen

### Cecil (1898)

I en gård nede ved fjorden boede en mand, som de kaldte Bitte-Anton. Han var gammel og hvidhåret og havde aldrig været gift. Det kom af, at Bitte-Anton var en tøvende og grundig natur.  
10 Han havde tit og ofte været i støvlerne for at bejle; i løbet af 40- 50 år var det hændt mange gange, at en enke sad i sin bedrift og trængte til støtte. Men . . .

Kort efter krigen i 64 var Bitte-Anton det nærmeste ved en beslutning, han nogensinde havde været. Alt var så godt som  
15 i orden, enken var rask og renfærdig, og der var ingenting til hinder. Men kæret lå for langt fra gården; man kunne gerne spille det halve af et læs tørv undervejs.

Nu gik der en ung karl på gården, Bitte-Antons brodersøn. Han hed også Anton.

20 For nogle år siden var Bitte-Antons broder kommet hjem fra København, hvorhen han i tidernes grå begyndelse var rejst. Det klinger som et eventyr. Men sagen var, at halvøens beboere gav sig af med fiskeri. Ved hver større gård ser man den dag i dag et lille enligt-liggende hus af rå sten og med tagpyramide af halm.  
25 I gamle dage røgede gårdmændene ål her i store partier. Dengang fiskede alle i den unge alder, også de, der siden arvede ejendom og drev jordbrug. Og når de unge bønderkarle var på fiskeri, hændte det, at der kom uvejre over dem, så at de måtte søge ind til fremmed land. De kom på den måde til Salling og Thy  
30 og stundom endnu længere bort. Kørslerne til Randers med de røgede ål gjorde sit; og således kunne det gå til, at en forvoven natur som Bitte-Antons broder fik det store udsyn og det slugende mod.

Men efter tyve-tredive års forløb kom han tilbage som en ødelagt  
35 mand. Han havde tjent i København og været gårdskarl, havde dernæst drevet høkerforretning og var omsider bleven ejer af en beværtning. Den gav penge. Der var tider, da Antons broder forføjede over bedøvende summer. Men hvordan gik det så?

Ja, da han kom tilbage til fødegården, ejede han ingenting

uden en lille søn. Og den store mand var udbulnet og skoldet af drik. Sådan var det gået til.

I to år vankede "Københavneren", som de kaldte ham, hos broderen. Han bestilte aldrig noget men drak i stilhed. Fik man ham at se, når han stod nede ved fjorden og vejrede ørkesløs mod blæsten, da blev hele naturen som et udtryk for tavs og ubodelig ulykke.

En morgen, da fiskerne kom ned til deres garn, troede de, at en stor og sælsom fisk af sig selv havde fanget sig deri. Men det var "Københavneren", der hang på en af tørrestolperne og var så død som en sild.

Bitte-Anton opgav at blive gift, han lod sine støvler skimle på loftet; og da brodersønnen voksede til, adopterede han ham og satte hint mystiske apparat i gang, hvis ene ende man betror en pengeseddel, hvorpå man med højtidelige hænder udtager et tinglyst skøde af den anden.

Anton, som han slet og ret kaldtes, var nu nogle og tyve år, en stor kry karl med fremstående underlæbe. Han var dygtig til arbejdet, han sang og røg tobak fritiden igennem, og han dansede i et sved til om morgenen, når der var legestue. Men han var ikke mest afholdt mellem folk, der var noget uskånsomt i hans væsen.

Pludselig døde Bitte-Anton. Og så snart brodersønnen havde overtaget gården, gik han ud på frierier.

Til at begynde med fik han nej af Cecil. Nå, Anton, der havde været dragon i Randers og lært engelsk af en kammerat, sagde ål rejt og henvendte sig med piben i munden på de andre gårde. Men han blev ved at få nej lige ud til halvøens yderste pynt. Og han var dog en rig karl.

Folkene på den egen var noget forskellige fra andre. Halvøen ligger ud i fjorden og ender som en blind gade. De to slægter, der ejede det meste af jorden, havde boet der fra gammel tid og havde indgået forbindelser gennem så mange led, at der egentlig kun var én slægt, skønt der fandtes to slægtsnavne. Nogle hed Madsen til efternavn, og andre hed Byrgialsen. Disse folk var rige og høflige, de sagde ikke deres mening lige ud i næse og kæbe på nogen, det var tavse og stædige folk. Men af og til kunne de uden varsel bære sig ad på en retvinklet måde.

Familiesammenholdet svigtede nu ikke, for Anton kom på dørtri-

nene i sine nymodens fjedersko. Der var ingen af de giftefærdige døtre, der ville have ham; og forældrene nødte dem ikke.

Men at Cecil forsmåede ham, var ikke alene fordi hun ikke kunne lide ham – sådan en praler! – der var en grund mere. Cecil var datter af Jens Madsen i bakkerne. Et bitte stød nordenfor lå Laust Byrgialsens store gård. Sønnen dér, Christen, var Cecils søskendebarn, og de to var hemmeligt fornøjede med hinanden. Der var måske ingen udtalt forståelse mellem dem, men Christen og Cecil havde altid holdt sammen. I den sidste tid undgik de med flid hinandens selskab; og det betyder noget.

Cecil havde i flere år været berømt videnom, så skøn var hun. Hun var ikke rent ung mere – fire-femogtyve år. Cecil var høj og mørk med blå øjne. Når hun sad og hæklede, hvilede hendes hage næsten på brystet, og hun åndede hørligt, hun pustede af den livsgrøde, der var i hende. Nu og da måtte hun fare op og skaffe sig noget at le til himmels over eller en grund til at eksplodere og sprude af livslyst. Men derimellem var hun en kold og noget affærdigende natur.

Før Anton friede til Cecil, havde han udtalt sig til forskellige venner derom og havde med sin sædvanlige engros frejdighed indbudt dem til forlovelsesgildet. Men da udfaldet blev, som det blev, agede Anton et læs karle til færgestedet, og de drak sig allesammen så fulde, som de kunne blive. Og efterhånden som Anton fik afslag på gårdene, drak han flere og flere kaffepunche på færggården. Folk begyndte at mishages. Cecil var egentlig den værste til at gøre nar af Anton, hun skåned ham ikke, når talen var om ham.

Men det blev værre, da forståelsen mellem Cecil og Christen Byrgialsen rygtedes. Anton begyndte nu at svire metodisk, og han lagde sig efter at køre forargeligt, rent som han var gal. De to røde heste, som Bitte-Anton havde opfodt fra føl af med ene kærne og strøet under med byghalm, var allerede kendeligt skamferede i forparten. Anton erhvervede sig ingen agtelse ved dette levned.

Da skete noget, som i og for sig var ubetydeligt. En husmandsdatter oppe i bakkerne fik et barn og udlagde Christen Byrgialsen som fader dertil. Han vedgik narreriet og lovede betaling. De ti kroner om måneden kunne ikke skade Christen langt. Heller ikke blev der megen snak om sagen. Men Cecil gjorde sig til! Om søndagen, da Christen kom hen til Jens Madsens uden at

ane ondt, gav Cecil sig til at smæde og fornærme ham. Hun spurgte ham skånselløst, om han ikke snart skulle giftes, hun talte om husmandstøsen, idet hun gav sig mine af ikke at kende hende og historien – hun var skam køn – sikke fødder hun havde  
5 – hun lugtede lang vej hen af møg –. Og Cecil lo, hun var bleg af ondskab, hun lagde kort på bordet og spæde for de to, medens de andre, der var til stede i stuen, knap vidste, om de skulle le, eller hvad de skulle. Det var den gamle kortspøg, hvor hjerter es falder som det afgørende kort ved et af de spørgsmål, man  
10 remser op.

Hvor mødtes de? I gangen, i stuen, i kamret, i sengen, under sengen?

Under sengen! fik Cecil det til at blive, og hun skoggerlo og fik de andre til at le med. Videre spæde Cecil – og nu var  
15 der lydløs tavshed i stuen – om hvordan de skulle køre i hjulbør med rotter foran, og hvordan de skulle bo i et pindehus. Hvordan de skulle leve sammen – de kysses, de klappes; de rives, de nappes?

Christen Byrgjalsen sad tvær og vred på bænken, så længe vanæren blev ved at bydes ham. Men da Cecil var tilfreds og havde skvalderleet en sidste gang, rejste han sig og gik.

Du glemmer dine vanter! råbte Cecil efter ham – du kan vel ikke have hendes armhulinger ved dig og varme dig i . . .

Dette optrin blev der snakket meget om, og det blev forskelligt  
25 bedømt.

Nogen tid efter traf det sig, at Jens Madsen og Cecil kørte i stads til nogle slægtninge. De skulle forbi færgestedet, og så tog Jens Madsen fem grise med for at levere dem ved samme  
lejlighed.

30 Just som de svingede op for krødøren, kom Anton, den i modgang prøvede bejler, dinglende ud, opkogt og forrykt af spiritus. Da han så Jens Madsen komme kørende dér med svinestillads bag på sin stadsvogn, var det noget for ham:

Skal du i by med familien? spurgte han hikkende. Jeg synes,  
35 dine børn ser mig noget nøgne ud. Og er det ikke dem, der hvæller?

Du skal ikke være næsvis, sagde Jens Madsen lavt og skarpt.

Anton fyldte gangen med et latterudbrud så højt som skraldet af en bøsse. Men derpå dejsede han ind i kørestalden og krøb

op på sin agestol. De to røde stod og bævrede angst i benene.

Giv jer stunder, I to kuler! Kan I stå!

Anton fik tømmerne samlet til sig. Så! Han hæflede pisen op fra forlæderet. Og nu gik det i skammelig fart hen ad vejen.

5 Jens Madsen knasede tænder ved synet.

Men det venstre baghjul på Antons vogn var skævt, eller også sad det løst, nok er det, under vognens vilde fart så hjulets bevægelser mageløs ud, hjulet gik ud og ind, ud og ind – som en halt  
stodder, der skal til ildebrand.

10 Cecil, der endnu ikke var gået indenfor, gav sig til at le, hun lo så voldsomt, at hun krogedes sammen ved det.

Henne ved omdrejningen løb det balstyrige hjul af akslen og trillede vraltende ned i grøften – og hu! hele befordringen ligesom blæste omkuld – Anton kom i en bue over i pløjejorden – vognkassen slæbtes på siden.  
15

Jens Madsen, der havde stået og rømmet sig hastigt ud gennem næsen, rørte brat på sig – Søde Gud! – og stak i rend.

Men Cecil lo værre endnu – pludselig fik hun ondt og ravede til døren. Da hun var kommen sig, lo hun endnu en stund.

20 Nogle minutter efter kom Jens Madsen og færgemanden bærende med Anton, han havde slået sig på den frosne jord og var dånet. Men da Anton kom til sig selv, lukkede han klogt sine øjne igen og lod til at være svag og afmægtig endnu en bitte tid; han fandt sig nemlig liggende med hovedet på Cecils knæ.

25 Hvordan er det, du flyver og farer! sagde Cecil strengt og irettesættende, da Anton omsider vendte tilbage til livet.

Hvad kan du sige, Cecil, mumlede Anton meget forsagt, jeg kan vel have lov at slukke min sorg, hvissommenstid . . .

Der blev ikke talt mere. Jens Madsens ville af sted. Men da  
30 Anton var bleven hel frisk og fulgte dem til vognen, stod Jens Madsen tæt hen til ham og sagde ham besked:

– Mine svin er ellers gode nok, så du skal ikke fornærme mig, det vil jeg sige dig. Men ellers for en anden gangs skyld, så kan du . . .

35 Jens Madsen så op med hvasse øjne og indbød Anton til noget mindre ærefuldt.

Så kørte fader og datter.

I den følgende tid kom Christen Byrgjalsen to gange til Jens Madsen for at give gode ord og få venlighed igen. Men Cecil  
40 blev i frammerset og ville ikke snakke med ham.

Men da Anton ved påsketid mødte frem og friede for anden gang, i ædru og stilfærdig form, gav Cecil ham ja.

Jens Madsen stred imod. Men om foråret blev forlovelsen kundgjort, og brylluppet bestemtes til at stå en måned efter. Jens Madsen måtte lade datteren få sin vilje, for det havde han altid måttet.

Efter forlovelsesgildet puttede Anton og Cecil sig sammen for natten i Cecils alkove. Det var så skik, og i Jens Madsens gammeldags hus ville ingen rokke ved det overleverede. Andre folk, der ville være fine på det, kunne så lægge sig efter en mere afventende skik, det blev deres sag.

Otte måneder efter brylluppet fik Cecil sit første barn. Som pige havde hun haft trangt for at få vejret – halvt som astma – men nu mærkede hun ikke mere til det.

På bryllupsdagen var Anton fuld. Og siden blev der længere og længere mellem de dage, på hvilke han var ædru. På samme tid blev han mere og mere uvorn til at køre, han kørte forbenene over på et par heste i mindre end en måned. Han og Cecil kørte grassat næsten hver dag, de væltede mere end én gang og pådrog sig skam. Antons brutale væsen åbnede sig rigtigt for alvor; ved gilderne teede han sig så braskende, at alle måtte blive flove på hans vegne. Han var som en tønne, tappen er taget af, han brovtede over alle bredder. Mænd, der var til års, blev røde og hvide af undseelse, over at han var en af deres. Men det var godt at vide, hvad han var kommet af, siden velstand og besiddelse i den grad kunne stige ham til hovedet.

Cecil, den stolte og ømskindede Cecil, hvordan bar hun skammen – underligt! Hun hidsede ham, manden, som ønskede hun, at han skulle skræve sig af led, hun tog tilflugt til at le, siden hun ikke havde nogen anden udvej. Cecil gik med til hvad det skulle være og foreslog det, der var endnu urimeligere. Ja naturligvis. Det allergaleste.

Men en formiddag, da Anton lå inde i kammeret efter en nats svir og spil, gik Cecil ind til ham, og folkene i stuen hørte, at hun begyndte at tale. Hvad hun sagde, forstod de ikke, men det kunne høres, at hun gik i rette med manden, der faldt ord så tonløse og piskende som tynde læderøle. Længe blev den hadefulde stemme ved at fugtle og gennemgarve; men da hørtes en hæs forbandelse og et rabalder – et hvin – stole der væltede . . .

De unge folk blev en uhorshed på egnen. De regerede tåbeligt

med både ejendom og anseelse. Sagde Anton syv, da foreslog Cecil fjorten, kørte han som en gal mand, da smed hun endogså tømmerne helt fra sig.

Ved en tombola, der blev afholdt i en naboby, tog Anton for over to hundrede kroner numre. Det var et hjerteskræende optrin. Han var fuld, underlæben dinglede, og han tabte mundvandet ned langs pibespidsen. Men ved hans side i trængslen stod Cecil og hun købte numre og nitter lige så rask som manden. Hun vandt et par træskostøvler og gjorde sig overdreven munter i den anledning. Hun stod med koldsvedigt ansigt. Men Cecil ville ikke bøje sig; rundt om stod kendinge, der var ved at græde af sorg over hende. Hun kunne vel ikke redde æren anderledes end hun gjorde. Men det var bitterligt trist at se.

Da de havde spillet en svimlende sum bort, steg de til vogns. Man stablede det skrabsammen, de havde vundet, op bag i vognen, men Anton sparkede det ned på jorden igen. Så fik han tømmerne. Og hestene skælvede.

Ned over vejen! Vognen rullede tæt og skarpt som på et gulv, så rasende kørte Anton. Det var som selve Satan, der kom kørende. Ruderne dirrede i husene, hvor de kom forbi. Cecil sad i sort pelskåbe ved mandens side, hendes tillukkede ansigt kunne ingen læse i.

Anton og Cecil forødte i skøn fællesskab den store gældfri ejendom på halvandet år! Det skulle man næsten ikke tro, men det var nu tilfældet. Men det spurgtes også. Der var sallingboere ved auktionen.

Nu sad de på en halvgård i nogen tid, og Cecil fik sit tredje barn.

Men Anton drak, så man skulle mene, han var splittergal. Han ville have ende på sig selv, så det ud til. Det var ligesom han rendte alt, hvad han kunne, i mørke, fordi én havde kaldt på ham et sted i et hul. Antons hår strittede lukt til vejrs, det var dets fald af naturen; og da han også havde røde øjne, lignede han virkelig én, der suges hen af overnaturlig magt. Det var jo tydeligt nok, at faderen kaldte på ham.

Da de kom fra halvgården, forlod Anton kone og børn og rejste til Skive. Der var han først havnearbejder, men siden sank han endnu dybere og blev jernbanebisse. For Cecil, der nu sad hjemme hos sin gamle fader med børnene, var det en skam,

der næppe kunne bæres. Og Anton var ikke bedrøvet end at han levede på polsk med et kvindemenneske i Skive, tilmed.

Der var ingen, der kunne blive klog på Cecil. Kom man i sin godhed og søgte at gøre hende godt ved at forklage manden, den sølle pjalt, da fik man så godt som en lussing, hun stak  
5 en midt i panden med et ondt blik. Og ynkede man hende selv, da opslog hun en latter, der kunne gå et jævnt menneske til marv og ben.

En dag kom så Anton tilbage. Han var ædru. Men det havde  
10 ikke meget at betyde. Manden var ikke tredive år endnu, men han lignede en strandvasker, så tyk og pussen var han af svir, og rundt i ansigtet så han ud som gnavet af fisk. Anton legede med børnene og græd behørigt.

Men da Jens Madsen dagen efter harkede sig bestemt og sagde  
15 datteren, at han ikke ville have dem begge to – ja så svarede Cecil ingenting. Fjorten dage efter rejste hun derimod fra hjemmet ind i et hus oppe i bakkerne. Her satte hun sig til at væve for at tjene til føden. Hun havde manden hos sig og spædede ham med hvad han behøvede. Anton var ikke til meget mere.

Således gik det den storsindede og nøjeregnende Cecil, sådan  
20 blev hun gift, og sådan ville hun leve, hvad folk så sagde.

Cecil vidste vel ikke, hvordan alt havde sammentvundet sig; hendes stridige hjerte kendte ikke sin egen lov. Hun vidste ikke en gang, Cecil, at hun havde trodset, og at hun fremdeles ville  
25 trodse et helt liv igennem, uden om al lykke og stik imod enhver rimelighed. Cecil tænkte ikke over, at et menneske kun har ét liv, hun tænkte ikke videre klart, og hun forstod ingenting. Men forstod nogen hende?

Og tiden gik.

30 Cecil vævede. Hendes lærred havde godt lov på sig; islætten var slået fast og tæt i.